

Lukijalle

”Huomenta horo, onks sulla joku vitun ongelma?” Tämä sattumalta koulun pihalla kuultu nuoren aamutervehdys parhaalle ystävälleen pani miettimään, mikä on nuorten normaali puhetapa ja mikä on luettavissa seksuaaliseksi häirinnäksi ja ahdisteluksi. Tutkimusmatkalla seksuaaliseen häirintään selvisi, että yhteiskunnassamme käytetään seksuaalisesta häirinnästä eri ilmaisuja samaa tarkoittavina tai vain hyvin pienin merkityseroin. Seksuaalista häirintää käsittelevän aineiston läpikäyminen nosti esille seuraavia kysymyksiä: Mikä ero on seksuaalisen häirinnän ja ahdistelun, seksuaalisen hyväksikäytön, seksuaalisen kaltoinkohtelun, sukupuolisen häirinnän sekä sukupuolisen kaltoinkohtelun välillä? Ovatko kiusaaminen, härskit vitsit, tyttö- ja poikakalenterit työhuoneen seinällä, arkinen suunsoitto, kollegan nipistäminen takapuolesta tai muu koskettelu seksuaalista häirintää? Mistä seksistinen huumori nousee? Miten eri tavoin siihen suhtaudutaan, ja miten voi toimia, jos kokee seksistisen pilailun häiritseväksi? Voiko seksuaalinen häirintä olla rikos?

Kirjassa annetaan välineitä tunnistaa käsitteiden välisiä eroja, erilaisia seksuaalisen häirinnän tapoja työyhteisössä, harrastuksissa ja koulussa sekä neuvotaan, miten voi toimia, kun on kokenut seksuaalista häirintää. Kirjassa esitellään myös, miten seksuaalirikokset eroavat seksuaalisesta häirinnästä.

Onko seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta kirjoittaminen niin sanottua hiuksien halkomista? Kun lähdin kirjoittamaan tätä kirjaa, ajattelin, että nyt olen panemassa ihmisiä varpailleen ja arkea piristävä flirttailukin loppuu. Kirjan kirjoittamisen edetessä vakuutuin, että voimme edelleen jatkaa flirttailua, härskien vitsien kertomista ja säilyttää seksuaalihuumorin osana työyhteisöä ja jopa koulua. Maailma, jossa elämme, on kuitenkin monimutkaistunut. Läsä on ihmisten monenlaisia halu-

ja, tahtoja, uskomuksia, käsityksiä, ajatuksia, arvoja ja ihanteita. Maailma on muuttunut virtaavaksi tilaksi¹, jossa koko ajan on osattava toimia siten, että ihmisyys, toisen kunnioitus ja koskemattomuus sekä oikeus määrätä itsestään säilyvät. Flirttailu ja härskit vitsit vaativat jokaiselta yhä enemmän tilannetajua.

Kirja etenee vertaillen eri yhteisöjä: harrastustoimintaa, korkeakouluja, kouluja ja työyhteisöjä. Ensimmäisessä luvussa esitellään, miten monimerkityksinen seksuaalisuus on, mikä on seksuaalinen teko rikoksena, mitä tarkoittaa suojaikäraja ja millaisia pulmakohtia laissa on.

Toisessa luvussa eritellään seksuaalisen häirinnän, nimittelyn, kiusaamisen, seksuaalisen kaltoinkohtelun, flirtin ja seksuaalihuumorin välisiä eroja sekä kuvataan, millä tavalla ne kietoutuvat arjessa toisiinsa. Luvussa pohditaan myös, voivatko tiede, taide ja uskonto olla seksuaalisesti häiritseviä tai voivatko ne välillisesti tukea seksuaalista häirintää yhteiskunnassa.

Kolmannessa luvussa paneudutaan seksuaalisen häirinnän osapuoliin: tekijöihin, kohteisiin ja tilanteisiin. Luvussa annetaan välineitä kohdata häiritty ja kerrotaan, mihin tukipalveluihin häntä voi ohjata. Lyhyesti käydään läpi myös seksuaalisen häirinnän seurauksia yksilölle, työyhteisölle ja yhteiskunnalle.

Neljännessä luvussa käsitellään yhteiskunnan ja median pornoistumista. Siinä tarkastellaan erilaisia kantoja, joita on esitetty pohdittaessa median, lasten ja nuorten välisiä suhteita sekä seksuaalista häirintää. Erityisesti käydään läpi seksuaalista häirintää internetissä.

Viidennessä luvussa esitellään lasten ja nuorten seksuaalikehitystä, paneudutaan seksuaalikasvatukseen ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn. Seksuaalikasvatus on saanut osakseen kritiikkiä. Kirjassa esitellään seksuaalisen häirinnän kannalta seksuaalikasvatuksen kipupisteitä. Lopuksi käsitellään lyhyesti työyhteisön työsuojelutoimenpiteitä.

Kuudennessa luvussa tarkastellaan lainsäädäntöä ja sen vaikutuksia seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn viimeksi kuluneen vuosisadan aikana. Luvussa pohditaan myös, miltä seksuaalinen häirintä ja seksuaalirikokset näyttävät tulevaisuudessa. Seksuaaliseen häirintään ja seksuaalirikoksiin liittyvät keskeiset käsitteet on kerrattu sanastossa. Lisätietoa seksuaalisesta häirinnästä voi hakea lopussa mainittujen hyödyllisten internetsivujen kautta.

Kirjan sisältö on rakentunut eri alojen asiantuntijoiden haastatteluisista, opettajilta ja sairaalamaailmasta saamistani sähköpostiviesteistä ja kirjeistä sekä julkaistuista tutkimuksista. Sisältöön on vaikuttanut myös julkinen keskustelu mediassa.

Käsittelen haastateltavien kokemuksia peitenimillä. Kohdissa, joissa tunnistamisen riski on suuri, olen vaihtanut myös henkilön sukupuolen, mikäli vaihto ei ole vaikuttanut sisältöön. Oikeaa nimeä ja ammattinimikettä olen käyttänyt vain henkilön luvalla. Olen saanut haastateltavilta luvan mainita heidän työpaikkansa kiitoksissa. Haastateltavien näkemykset ovat kuitenkin henkilöiden omia, eivätkä ne välttämättä edusta heidän organisaationsa virallista kantaa.

Seksuaalinen häirintä soveltuu oppi- ja tenttikirjaksi niin korkeakouluihin kuin yliopistoihin sekä itsenäisesti luettavaksi ammattikasvattajille ja vanhemmille, eri alojen työntekijöille ja esimiehille.

Haluan osoittaa kiitokseni Rikosuhripäivystykselle (RIKU), Väestöliitolle, Lastensuojelun Keskusliitolle, Virtuaalilähipoliisille, kaikille sisältöön vaikuttaneille haastateltaville sekä niille, jotka ovat antaneet aineistoa kirjeinä ja sähköpostitse. Kiitoksen ovat ansainneet myös Helsingin opetusviraston erityissuunnittelija Raija Nummelin ja Kirsi Porras Väestöliitosta antamistaan lähdevinkeistä ja kannustuksesta. Ville-Matti Vilkkalle kiitos kuvien työstämiseen saamastani avusta. Sisältöön ja kieliasuun saaduista kommentteista kiitän Tiina Airaksista ja Juha Vartoa. Suomen tietokirjailijat ry on tukenut kirjaa aineiston keräämiseen myöntämällä matka-apurahalla.

Hämeenlinnassa 24.1.2011

Hanna Vilkkä